

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Art. 3. Vtrum voluntas eodem actu moueatur in finem, & in id quod est ad
finem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

ARTICVLVS III.

Virum voluntas eodem actu moueatur in finem, & in id quod est ad finem?

Respondet D. Thomas duabus Conclusionibus.

Prima est, Voluntas potest ferri in finem absolute, ita vt non feratur in media. Ratio est; quia appetitio finis prior est electione mediorum.

Secunda, Voluntas non potest ferri in media, nisi feratur in ipsum finem. Ratio est: quia media, vt talia sunt, non appetuntur nisi propter finem; & consequenter in eis appetitur finis, tamquam ratio volendi illa. Hinc inferitur, Voluntatem eodem motu ferri in finem, vt est ratio volendi media, & in ipsa media; diuerso autem, in finem absolute, & in media.

Vbi Notandum, Voluntatem hic accipi pro ipsa potentia voluntatis, non pro actu, vt vult Caietanus. Queritur enim, an ipsa potentia vno eodemque actu feratur in finem, & in media.

DVBIVM I.

Quomodo voluntas eodem actu feratur in finem & in media, directe an indirecte?

Suppono, Voluntatem dupliciter posse ferri in finem; Primo, Directe & expresse tamquam in obiectum quod appetitur, vt quando quis appetit sanitatem, scientiam &c. propter intrinsecam illorum bonitatem. Secundo, Indirecte & implicite tamquam in rationem appetendi extrinsecam; vt quando quis appetit medicamentum ob sanitatem. Medium quoque dupliciter appeti potest: Primo, directe & formaliter. Secundo, Indirecte & virtute.

His positis, Dico Primo, Voluntas non eodem actu quo fertur directe in finem, fertur etiam directe in media. Similiter non eodem actu quo fertur in media, fertur etiam directe in finem, vt in obiectum quod. Docet hoc Gregor. in 1. d. 1. q. 1. a. 2. Neque D. Thomas id negat.

Probatur Primo, Volitio finis est causa volitionis mediorum: atqui idem non est causa sui ipsius: ergo volitio finis non est volitio mediorum. Maior probatur; quia velle medicinam propter sanitatem, est velle illam ob sanitatem volitam; quod nihil est aliud, quam affectum sanitatis esse causam cur velis medicinam. Quo fit, vt volitio finis semper praecedat appetitionem mediorum; vel tempore, vel saltem ordine naturae.

Secundo probatur, Quia ita se habet volitio finis & mediorum in voluntate, sicut cognitio conclusionum & principiorum sc habent in intellectu: sed haec cognitiones sunt distinctae: ergo & illae appetitiones sunt distinctae.

Tertio, probatur allata ratione a priori; Iste appetitiones habent diuersa obiecta, alterius enim obiectum est finis, alterius medium: atqui diuersa obiecta faciunt, vt actus non solum numero, sed etiam sint specie diuersi.

Dices,

non propter se. Atqui propter se, & propter aliud opponuntur contradictorie respectu obiecti voliti: nam, propter aliud, includit negationem eius quod propter se, & contra: ergo fieri nequit, vt aliquid sit volitum neutrum; id est, neque per modum finis, neque per modum medij.

Probatur Secundo, Voluntas nihil potest velle nisi sub ratione boni; vt art. 1. Atqui omne bonum vel est per se bonum, vel dicitur bonum propter aliud: ergo quidquid voluntas vult, vult vel vt per se bonum; & sic vult illud tamquam finem; vel vult illud vt bonum propter aliud; & sic vult tamquam medium: ergo non datur actus neuter.

Dices Primo, Saepè volumus aliquid simplici affectu complacentiae absque consideratione mediorum ad hoc vtilium; vt quando quis optat impossibilia, vt esse Rex, esse Angelus, esse Deus. Atqui tunc non volumus aliquid tamquam medium, vt per se constat; neque etiam tamquam finem, quia nihil est volitum inlar finis, nisi id moueat voluntatem ad appetitionem mediorum: ergo talis volitio est neutra.

Respondeo, ralem volitionem esse appetitionem finis; quia est affectus ad bonum per se amabile: bonum autem per se amabile, habet rationem finis in actu primo; quamuis non exerceat vim & causalitatem finis in actu secundo; vt supra q. 1. dictum est.

Dices Secundo; Voluntas potest alicui rei affici absolute, quatenus bona est, non considerando an per se bona sit, an solum propter aliud: ergo potest aliquid velle, quod tamen non velit vt finem vel medium. Consequentia patet. Antecedens probatur; Nam ratio boni abstrahit a bono per se, & propter aliud.

Respondeo, fieri non posse vt voluntas sic alicui rei afficiatur: dum enim aliquid iudicatur esse bonum, semper ita iudicatur; vel quia illud in se bonum videtur, vel quia videtur vtile ad aliud, quod in seipso bonum putatur. Idque patet, siue quis appetat bonum in genere, v.g. bene esse, (hoc enim apprehendit tamquam per se bonum) siue appetat aliquod bonum particulare, vt honores, diuitias, voluptates. Et ratio est; quia affectus erga rem aliquam oritur vel ex consideratione bonitatis, quae illi rei inesse videtur, & sic est appetitio finis: vel oritur ex consideratione bonitatis, quae alteri inesse videtur; ad quam illa putatur vtilis; & sic est appetitio medij.

Ad probationem antecedentis, Respondeo, rationem boni non posse abstrahi a bono per se, & a bono propter aliud; quia eadem numero bonitas est ob quam diligitur finis, & ob quam diligitur medium: bonitas enim finis non solum est causa, cur finis diligitur, cui illa bonitas inest; sed etiam cur diligantur media, quibus ipsa inest, vt patet exemplis: bonitas enim sanitatis, est causa cur ipsa sanitas ametur, & medicina ametur. Bonitas vitae, est causa cur & ipsa ametur, & labores huius vitae, & poenitentia.

IO
Solutio
volitionis

Ratio boni
non potest
abstrahi a
bono per se
& propter
aliud: quia
ab eadem
numero
bonitate
pondet.

Voluntas
non eodem
actu ferri in
finem &
directe in
media.

Quid sit
ferri in finem
non directe
&c.

Voluntas
non eodem
actu ferri in
finem &
directe in
media.

Dices, Est idem obiectum formale vtriusque actus, scilicet bonitas finis: nam finis amatur propter bonitatem suam, medium verò propter eandem bonitatem: ergo non suat actus diuersi.

Bonitas finis non eodem modo conuenit fini & medio.

Respondeo Primò, Negando esse propriè idem obiectum formale appetitionis mediij & finis. Nam etsi sit eadem bonitas ob quam appetitur finis & medium; tamen illa bonitas non eodem modo vtrique conuenit: fini enim conuenit intrinsecè, medio autem non conuenit, nisi ratione alicuius extrinseci respectus; quatenus in medio est ordo quidam ad illam bonitatem, tamquam ad effectum extrinsecum; vt patet in medicamento respectu sanitatis. Ad obiectum autem formale actus voluntatis, non solum pertinet bonitas rei nude considerata, sed etiam modus quo ipsa applicatur & conuenit rei volitæ. Hinc fit, vt longè aliter aestimetur finis, aliter medium; aliter Deus, aliter creatura; quamuis ob eandem bonitatē amentur.

Qua sit immediata ratio, cuius medium amatur.

Respondeo Secundò, Dici potest, Proximam & immediatam rationem cur medium ametur, non esse bonitatem finis, sed aptitudinem seu vim effectiuam, quæ est in medio ad finem obtinendum: hæc enim aptitudo est aliqua bonitas, quæ vocatur vtilitas, ob quam medium immediatè est appetendum: Quia tamen hæc aptitudo non est appetibilis per se, sed solum propter finem; ideo bonitas finis in materia morali censetur immediata ratio appetendi mediij; quamuis metaphysicè aptitudo ad finem sit ratio immediata illius.

13

Dico Secundò, Voluntas tamen eodem actu, quo fertur directè in medium, fertur absolute in finem, sed indirectè & implicite tamquam in rationem volendi. Hoc intendit D. Thomas.

Suo modo voluntas eodem actu quo fertur in media, feratur in finem.

Probatür Primò, Quia finis continetur in medijs tamquam in causa; vt sanitas, in medicinâ; commoda vitæ, in pecunia. Vnde qui vult media, vult finem in causa; & sic virtute & implicite vult finem.

Probatür Secundò, Quia appetitio mediiorum intrinsecè oritur ex affectu finis, sicut assensus conclusionis ex assensu principiorum: ergo affectus finis continetur in appetitione mediiorum, tamquam in proprio effectu habente intrinsecam dependentiam. Quare secundum aestimationem moralem, amor finis censetur includi in appetitu mediiorum.

Verùm hæc duæ rationes solum probant, eodem actu, quo amatur medium, aliquo modo amari finem: sed non explicant proprium modum. Vnde

Probatür Tertio, Quia finis est quasi ratio formalis obiectiua, cur medium appetatur. Atqui potentia fertur eodem actu in obiectum materiale, & in rationem formalem: eodem enim actu videtur lumen & color, vt rectè D. Thomas in Responsi. ad secundum.

Dices, Hoc exemplum non videri accommodatum. Nā lumē est proxima ratio cur color videatur: est enim veluti forma obiecti visibilis: vnde eodem actu quo videtur color, directè & propriè videtur lumen, non solum tamquam obiectum quo, seu ratio videndi; sed etiam vt obiectum quod. Finis autem non est proxima ratio cur ametur medium; sed ipsa vtilitas quæ in medio est ad finem, est proxima ratio cur medium ametur.

Respondeo, Exemplum quidem non esse omninè simile; tamen esse sufficiens ad propositum.

Omnis enim obiecti ratio formalis debet attingi eodem actu cognitionis vel affectus, quo ipsum obiectum materiale; iuxta illud Aristotelis, Propter quod vnumquodque, & illud magis. Et quidem, si fit ratio formalis intrinsecæ, attingitur vt obiectum quo, & obiectum quod. Si extrinsecæ, saltem vt obiectum quo. Et hoc modo attingitur finis dum appetitur medium: etsi enim non sit proxima ratio cur medium appetatur, loquendo metaphysicè; moraliter tamen censetur proxima, vt dictum est. Simili modo eodem actu quo assentimur conclusioni propter principia, assentimur etiam principijs; non directè, sed implicite, tanquam rationi assensus.

14
Volitio finis est casualiter volitio mediij necessarij.

Dico Tertio, Voluntas quoque eodem actu quo fertur efficaciter in finem, fertur etiam aliquo modo in media; scilicet virtute & implicite. Dico, Efficaciter; quia affectus inefficax circa finem non fertur hoc modo in media: sæpè enim fit vt optemus aliquod bonum, & tamen vel omnino à medijs abhorreamus, vel saltem illis nullo modo ex vi illius desiderij afficiamur.

Probatür Primò, Quia qui intendit aliquem finem consequi, v.g. salutem animæ, hoc ipso implicite vult adhibere media ad hoc necessaria: ergo intentio finis implicite est volitio mediiorum.

Probatür Secundò, Volitio mediiorum expressa oritur ex intentione finis; sicut assensus conclusionis ex assensu principiorum: ergo continetur in illa tamquam in causa; ergo intentio finis est saltem casualiter appetitio mediiorum, sicut assensus principiorum est casualiter assensus conclusionum; quod sufficit vt per intentionem finis media dicantur implicite volita.

Aduerte tamen, hoc solum esse verum de medijs necessarijs, sine quibus finis haberi non potest: ac proinde de medijs in genere; & de illo in particulari, quod in particulari est necessarium; sicut Baptismus est necessarius ad salutem. Volitio enim mediiorum non necessariorum, continetur in intentione tamquam in causa indeterminata; sicut actus liber in potentia voluntatis. Quare antequam actu talis volitio eliciatur, non magis ipsa continetur in intentione, quam eius negatio; ac proinde tale medium non censetur volitum in particulari per intentionem.

D V B I V M II.

Vtrum voluntas feratur etiam eodem actu in obiectum quod appetitur, & personam, seu rem cui appetitur?

Respondeo & Dico Primò, Eodem actu in vtrumque ferri. Et

15
Affirmative.

Ratio est, Quia sicut se habet assensus & dissensus in intellectu, ita se habet volitio & nolitio in voluntate: ergo sicut obiectum assensus & dissensus non est aliquid simplex, sed complexum; ita & obiectum volitionis & nolitionis non est aliquid simplex, sed coniunctum. Quod etiam experientia patet; nemo enim potest aliquid velle, quin illud sibi vel alteri velit; quod nihil est aliud, quam velle illud sibi vel alteri esse coniunctum. Sic non potest quisquā nolle aliquid, quin nolit hoc sibi vel alteri coniunctum. Itaque intrinsecè & essentialiter omnis volitio & nolitio respicit

respicit obiectum quod, & obiectum cui: hæc enim iuncta, non faciunt nisi vnum obiectum integrum: sicut attributum & subiectum coniuncta, non faciunt nisi vnum obiectum assensus.

Notandum tamen est, Hanc volitionem, quatenus respicit obiectum quod, vocari à Doctoribus amorem concupiscentiæ; quatenus autem respicit obiectum cui, amorem benevolentiae, seu amicitiae; Non quòd hæc concurrant duo distincti actus, sed quia in eodem simplici actu concurrunt duo respectus ad duo obiecta partialia, ratione quorum, actus subit diuersas rationes, partiales tamen; & diuersa nomina. Itaque in omni huiusmodi actu includitur amor amicitiae, & concupiscentiæ, generatim loquendo.

16 *Duo requisita ad amorem benevolentiae.*
 Vt autem propriè sit amor benevolentiae erga aliquem, duo requiruntur.

Primum, vt obiectum cui, sit aliqua natura rationalis; nam ad hanc solam propriè habetur benevolentia, seu amicitia. Quòd si interdum brutis velimus aliquod bonum, id fit propter eorum possessorem: vnde est benevolentia erga hunc, non erga ipsa. Si tamen quispiam illis bene velit, duntaxat vt illis bene sit, non habito respectu ad dominum, est affectus similis amicitiae, & generatim dici potest amicitiae vel benevolentiae amor; vt colligitur ex Gabr. in 2. d. 6. q. vnica, a. 3. dub. 2. vbi ait: *Sicut potest voluntas amare quodlibet ens amore amicitiae, ita etiam potest quodlibet ens concupiscere amatum.*

Gabriel,

Secundum est, vt obiectum quod, id est bonum; sit volitum illi naturæ rationali, duntaxat vt illi bene sit, non referendo hoc ad vltiorem finem. Explicatur exemplis: Si enim seruo tuo velis bonum vt tibi bene sit, non erit benevolentia erga illum, sed erga te ipsum; & hoc totum, seruum tuum bene habere, tantum est obiectum amoris, vt est concupiscentia. Sic si velis proximo tuo salutem propter Deum, seu vt Deus honoretur in illo; non est amor benevolentiae erga proximum; sed erga Deum: Proximus autem ibi amatur amore concupiscentiæ. Simili modo, dum omnem creaturam volumus esse, permanere, perfici ad gloriam Dei, est benevolentia erga Deum, non erga creaturam.

Dico Secundò, Etiam si voluntas eodem actu

quo fertur in obiectum quod, feratur etiam in obiectum cui, seu in personam, cui res illa appetitur; tamen non eodem modo fertur in illam personam, quando in eius bono immediatè sistit, & quando illud ad alterius bonum refert. Patet. Quando enim sistit in illius bono, tunc expressè & formaliter fertur in illam personam, tamquam in finem per modum intentionis, estque formaliter actus benevolentiae erga illam; vt cum seruo vis sanitatem duntaxat vt ipsi bene sit, absque consideratione tui commodi: dum verò id ei vis in tuum commodum, tunc illo actu non fertur in ipsius personam, vt in finem, sed tamquam in medium: fertur verò in tuam personam, vt in finem, sed solum implicite, vt in rationem volendi: Sicut qui vult media, implicite vult finem: tunc enim tuum commodum est volitum in ipsius comodo, sicut finis in medijs. Vnde & necesse est, vt præcesserit aliqua volitio, quæ immediatè tuum commodum appetijsti, ex cuius virtute profecta est illa volitio, quæ seruo sanitatem optas. Quare secundum estimationem moralem hoc actu censuris magis amare teipsum, quàm seruum tuum; quia ratio cur illi velis bonum, non est bonum ipsius, sed bonum tuum. Similiter illo actu quo desideras proximo salutem, vt Deus honoretur, magis amas Deum quàm proximum, etiam si tunc de Deo non cogites. Itaque in ratione virtutis, potius est dilectio Dei quàm proximi: Nam bonum proximi se habet vt obiectum materiale, vel vt medium; Dei autem, vt obiectum formale illius actus, vel vt finis. Simili modo iudicandum est de actu odij, quo quis odit peccatum propter Deum, de quo hæc Caietanus ait, Hoc odium, esse simul velle & nolle; esse actum charitatis erga Deum, & resutationis respectu peccati. Quod non sic intelligendum est, quasi vtrumque ei formaliter conueniat; sed quòd alterum ei formaliter, alterum virtute conueniat. Hic enim actus non fertur expressè in Deum; sed solum implicite & virtute: vnde non est formaliter amor Dei, sed virtute tantum; quatenus prima ratio huius odij est Deus; oritur enim ex amore Dei; sicut electio medij ex amore finis. Est tamen alio sensu actus charitatis; quia elicitus ab habitu charitatis.

Caietani.

QVÆSTIO NONA.

De Motivo Voluntatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum voluntas moueat ut ab intellectu?

17 **R**espondetur duabus Conclusionibus. Prior est, Voluntas mouet omnes alias animæ potentias ad exercitium actus. Hinc sequitur, quòd etiam moueat intellectum ad exercitium; & consequenter quòd intellectus non moueat voluntatem ad exercitium, sed voluntas seipsam. Loquitur D. Thomas tantum de illis animæ potentijs quæ interdum agunt, interdum non agunt; quæ enim semper agunt, à natura sunt applicatæ ad agendum.

Altera Conclusio. Intellectus mouet voluntatem secundum specificationem actus.

DVBIVM I.

Quid sit mouere ad exercitium actus, vel ad specificationem.

Respondeo, Mouere ad exercitium, est per intrinsecam applicationem potentiae ex parte subiecti esse causam, cur hæc & nunc agat potius, quàm aliàs. Dico, Per intrinsecam applicationem; quia extrinseca applicatio, vt cum quis ignem applicat lignis, non sufficit vt quis dicatur propriè causam agentem mouere ad exercitium. Dico, Ex parte subiecti; quia qui proponendo obiectum est causa

Mouere ad exercitium.